

architektura 10

Miesięcznik Stowarzyszenia Architektów Polskich SARP * Rocznik XXV * 1971

Osiedle Przyczółek Grochowski w Warszawie

Oskar Hansen

Autorzy:

architekci *Oskar i Zofia Hansen*
Konstrukcja: inżynierowie *Marek Konieczny,*
Józef Staniszewski

Instalacje sanitarne: inżynierowie *Ignacy Nowicki, Barbara Zieleniecka*

Instalacje elektryczne: inż. *Henryk Rzeńca*

Teren brutto 11,26 ha

Teren netto 7,91 ha

Średnia liczba kondygnacji 6,07

Powierzchnia użytkowa mieszkań 79 145 m²

Liczba mieszkańców 6600

Powierzchnia ogólna budynków
mieszkalnych 108 000 m²

Intensywność netto $\frac{108\ 000}{79\ 100} = 1,36$

Gęstość netto 836 mieszkań/ha

Intensywność brutto 0,98

Gęstość brutto 580 mieszkań/ha

Praktyka architektoniczna charakteryzuje się różnymi sposobami oddziaływania na psychikę odbiorców. Można by wyróżnić dwie zasadnicze grupy działalności architektonicznej: pierwsza obejmuje działalności świadome, zaangażowane ideowo, a druga – działalności „niezaangażowane”. Do pierwszej grupy należą dwa walczące ze sobą światy – **dwie różne sztuki architektoniczne**. SZTUKA FORMY ZAMKNIĘTEJ walczy odpowiednimi środkami o interesy kapitalizmu. SZTUKA FORMY OTWARTEJ powinna walczyć odpowiednimi środkami o interesy formacji społecznych. Działalność grupy „niezaangażowanej” wynika w dużym stopniu z nieświadomości problematyki oddziaływania otoczenia na człowieka i stąd charakteryzuje się przypadkowością użytych środków wyrazu.

Otoczenie człowieka kształtuje się w miarę rozwoju jego świadomości, w miarę rozwoju stosunków ekonomiczno-społecznych. Różnym okresem rozwoju danej formacji społecznej odpowiadają zróżnicowane formy otoczenia człowieka. Na przykład w etapach rozwoju formy kościoła chrześcijańskiego możemy odczytywać etapy rozwoju świadomości człowieka. Wydaje się, że tak jak perspektywiczna idea dogmatu jednego boga, zawarta w osi formy kościoła chrześcijańskiego, nadążała za rozwojem świadomości społeczeństw historycznych, tak naukowa idea egalitaryzmu społecznego, zawarta w elastycznej, otwartej formie układów osadniczych, będzie towarzyszyć etapom rozwojowym społeczeństw współczesnych.

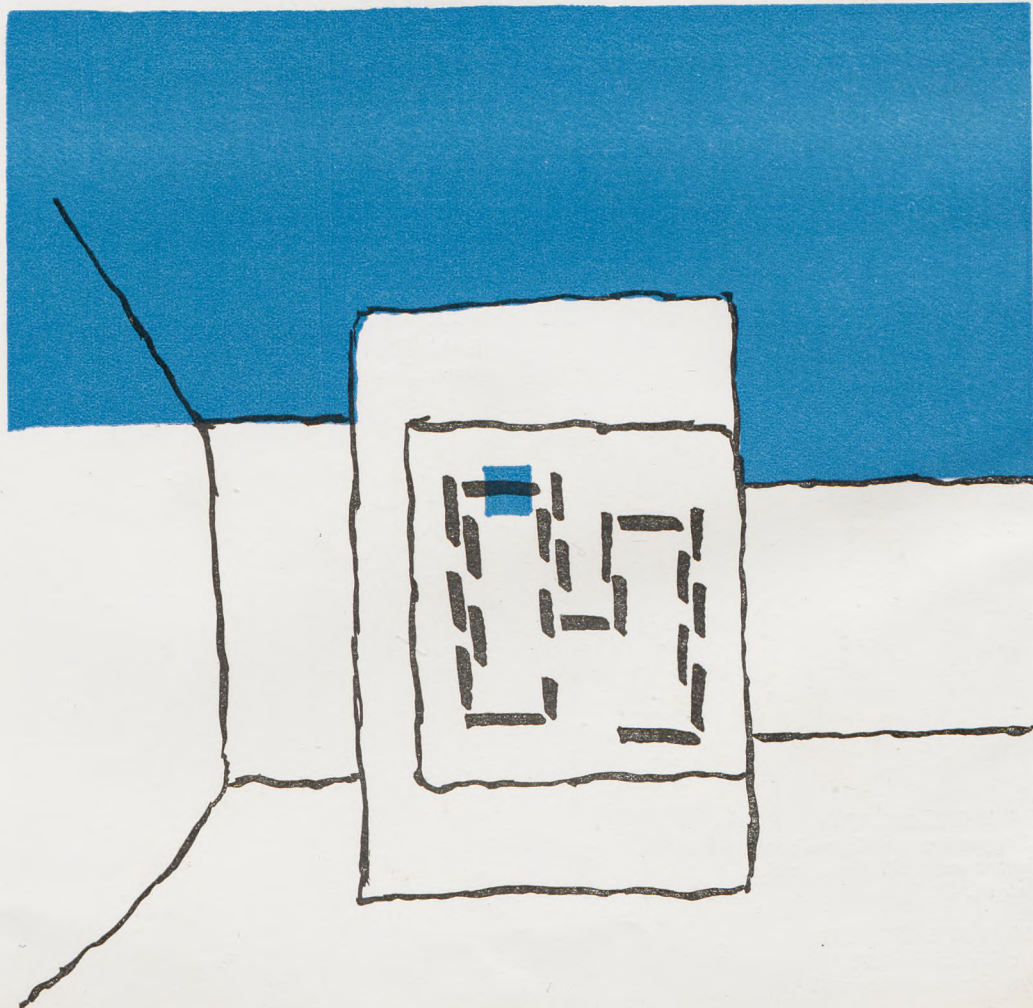
Chcąc świadomie uczestniczyć w tworzeniu „podwalin” naszej rzeczywistości przestrzennej, musimy zdawać sobie sprawę z przebiegu i zależności omawianych procesów. Musimy uważnie patrzeć na praktykę architektoniczną naszego okresu i wybierać, co nam bliskie. Stare, przebrzmiałe, czując się zagrożone, walczy pod różnymi maskami o swój byt. Dlatego też NOWE wymaga od swoich twórców ŚWIADOMOŚCI, ODWAGI i... SAMOKRYTYKI.

*

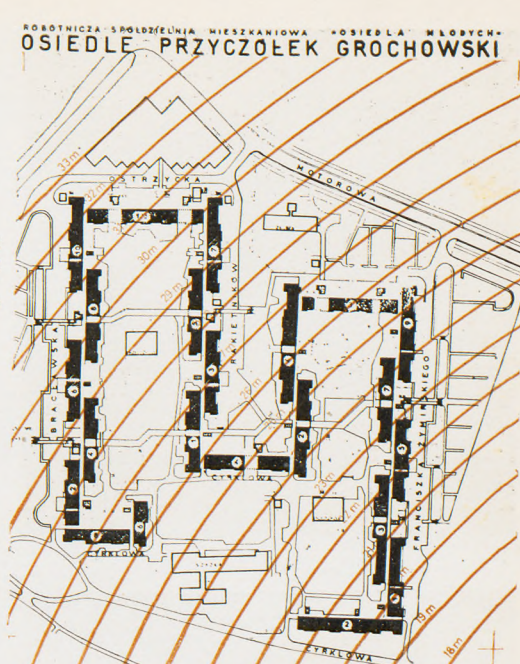
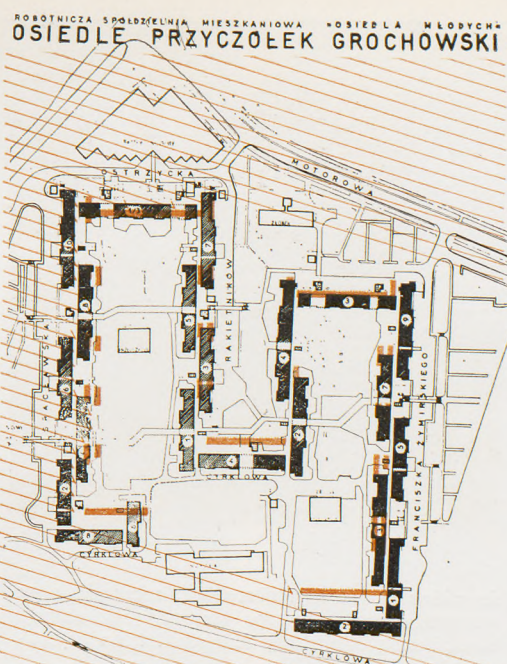
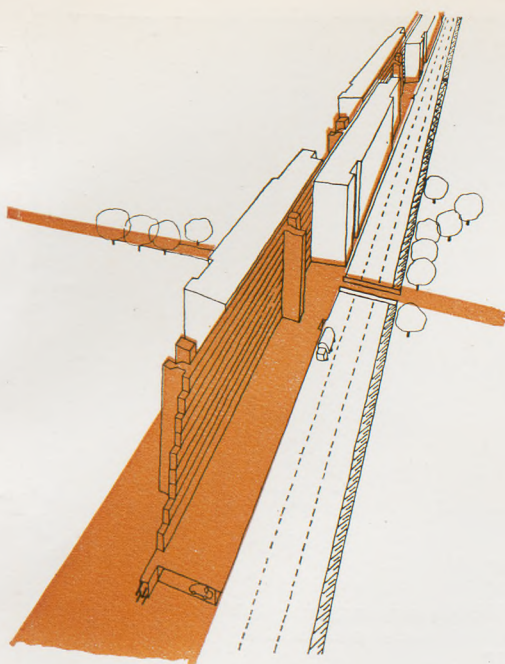
Osiedle Przyczółek Grochowski rozpatrzmy w relacji do dwóch parametrów. Po pierwsze w relacji do kryteriów modelu Linearnego Systemu Ciągłego („Architektura” nr 4-5/1970), który, naszym zdaniem, jest wyrazem idei egalitaryzmu społecznego, po drugie w relacji do osiedla im. J. Słowackiego w Lublinie („Architektura” nr 10/1965), które jest pierwszym etapem konkretyzacji realizacyjnej elementów LSC. Porównywanie różnych etapów konkretyzacji LSC jest potrzebne do wybierania coraz właściwszych rozwiązań, co w konsekwencji pozwoli zbliżyć się do optymalnego obrazu syntezy. Trzeba tutaj nadmienić,

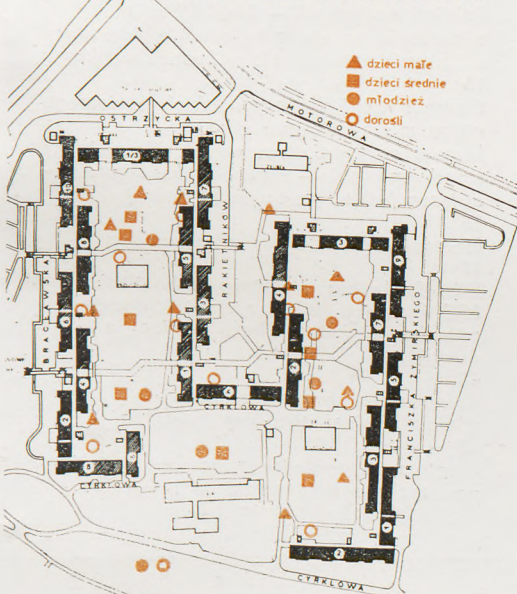
1

2

ROBOTNICZA SPÓŁDZIELNIA MIESZKANIOWA "OSIEDLA MŁODYCH"
OSIEDLE PRZYCZOŁEK GROCHOWSKI

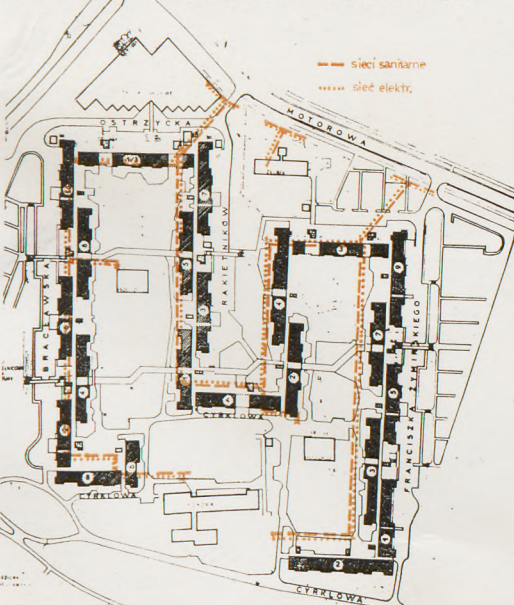
ROBOTNICZA SPÓŁDZIELNIA MIESZKANIOWA "OSIEDLA MŁODYCH"
OSIEDLE PRZYCZOŁEK GROCHOWSKI

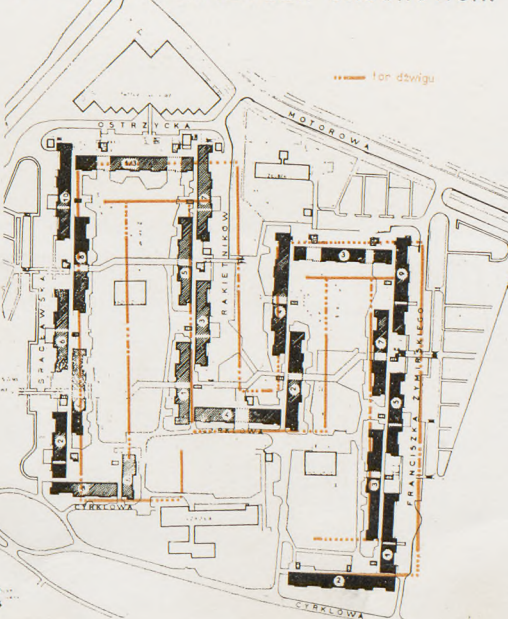
ROBOTNICZA SPÓŁDZIELNIA MIESZKANIOWA "OSIEDLA MŁODYCH"
OSIEDLE PRZYCZOŁEK GROCHOWSKI

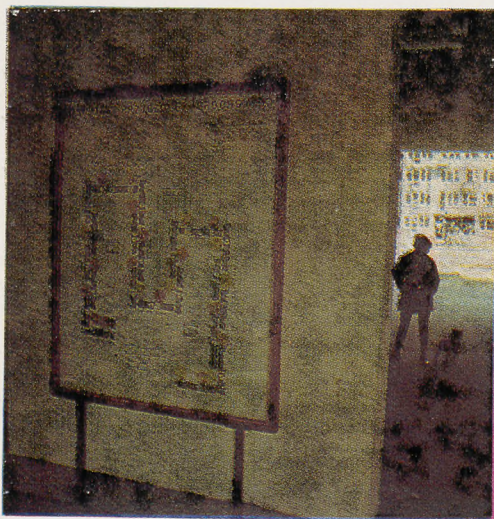
ROBOTNICZA SPÓŁDZIELNIA MIESZKANIOWA "OSIEDLA MŁODYCH"
OSIEDLE PRZYCZOŁEK GROCHOWSKI

ROBOTNICZA SPÓŁDZIELNIA MIESZKANIOWA "OSIEDLA MŁODYCH"
OSIEDLE PRZYCZOŁEK GROCHOWSKI

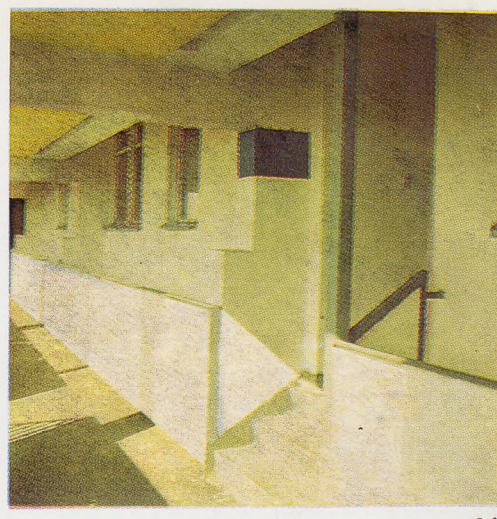
- 1 Przystanek masowej komunikacji
- 2 Zasada identyfikacji z pozycji informowanego
- 3 Wielofunkcyjna struktura mieszkaniowa
- 4 Słońce, cień i wiatr
- 5 Sąsiedztwo lotniska sportowego – wykres powierzchni wlotu samolotów
- 6 Wiek mieszkańców i teren osiedla
- 7 Komunikacja kołowa i piesi
- 8 Windy, klatki schodowe, zsyły śmieciowe
- 9 Instalacje
- 10 Realizacja potokowa

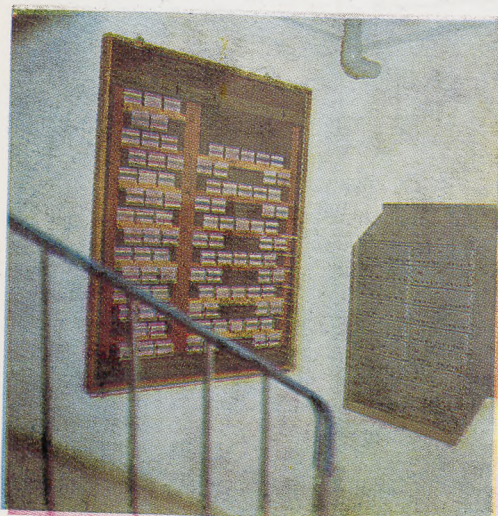
11

12

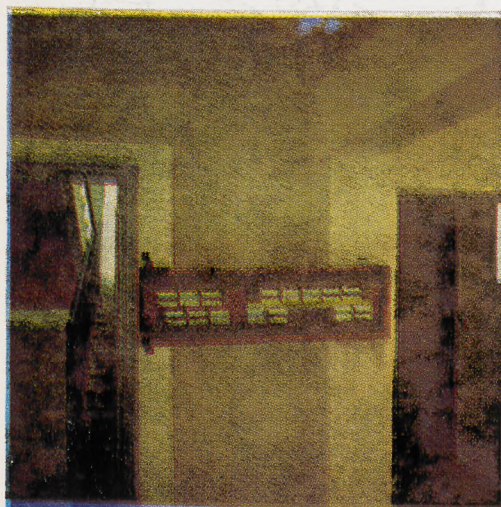

16

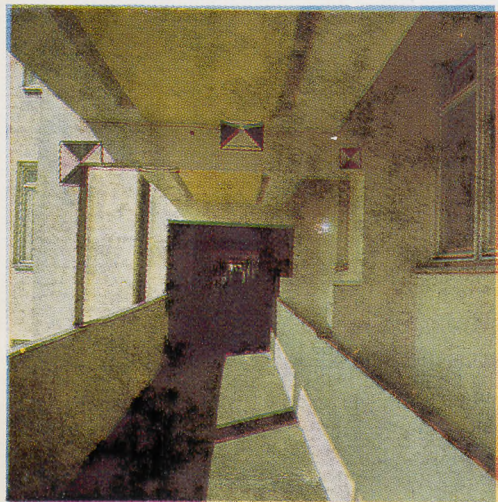

13

14

15

że różne warunki realizacyjne, szczególnie w naszym okresie rozwoju formacji społecznej, umożliwiają realizację różnych i tylko wybranych cech LSC.

1. Przyczółek Grochowski a LSC

Odstępstwa:

1. Stała kubatura mieszkaniowa dla ok. 6500 mieszkańców wg obowiązującego w danym czasie normatywu. Model LSC jest wówczas w pełni wykorzystany, gdy stosujemy go do rozwiązywania PROCESÓW ROZWOJOWYCH, a nie dla jednorazowego sformułowania.
2. Przypadkowa lokalizacja. Wielkość, kształt, położenie wyniknęło z siatki miasta centralnego, której modelem (jak wiadomo) w naszych obecnych warunkach jest tzw. jednostka szkolna. Zamknięta w rozwoju, kwadratowa parcela, abstrakcyjna w stosunku do otoczenia o pow. ok. 12 ha. Model LSC określa liniowy, sytuacyjnie interpretowany charakter wzrostu terenów pod inwestycje.
3. Żłobek, 2 przedszkola, szkoła są oddzielnymi budynkami typowymi – nakaz stosowania tego typu obiektów. Model LSC lokalizuje powyższe treści w wysegregowanych pasmach. Szkoła i przedszkola znalazłyby się w elastycznym pasmie oświaty. Pozwoliłoby to z jednej strony oszczędnie inwestować, z drugiej – racjonalnie

11

Tablica przy wejściu do osiedla – identyfikacja pionów komunikacyjnych

12

Komunikacja pionowa

13

Tablica w klatce schodowej – identyfikacja mieszkania w zespole pionu komunikacyjnego

14

Tablica na galerii – identyfikacja mieszkania w zespole jednego poziomu w zakresie jednego pionu komunikacyjnego

15

Element identyfikujący odcinek poziomego ciągu między dwoma pionami komunikacyjnymi, tzw. gmerk. Gmerki w jednym pionie – na każdej kondygnacji – dotyczą jednej grupy problemowej

16

Element identyfikujący mieszkanie

17

Wielofunkcyjna struktura mieszkaniowa LSC i natura. Wzrost: strefa intymna – mieszkania, kolor: strefa społeczna – usługi

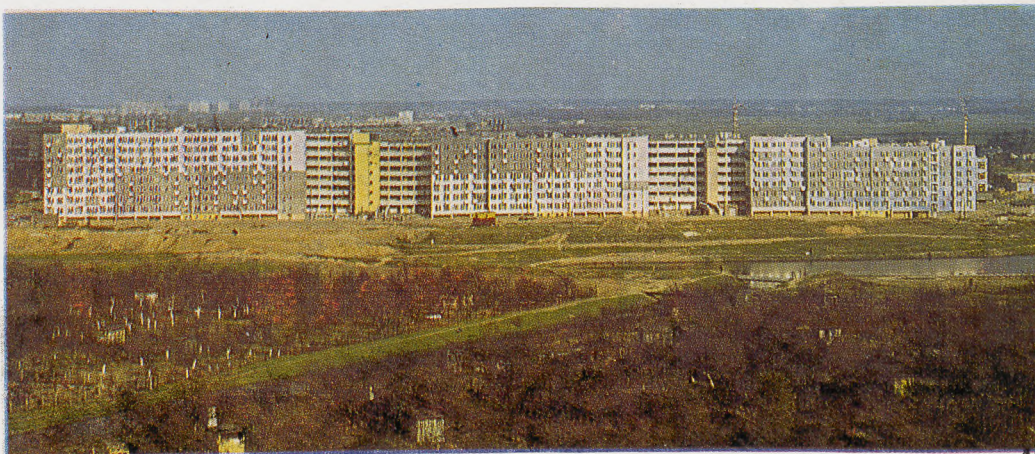
18

Kompozycja czasoprzestrzeni wielofunkcyjnej struktury mieszkaniowej

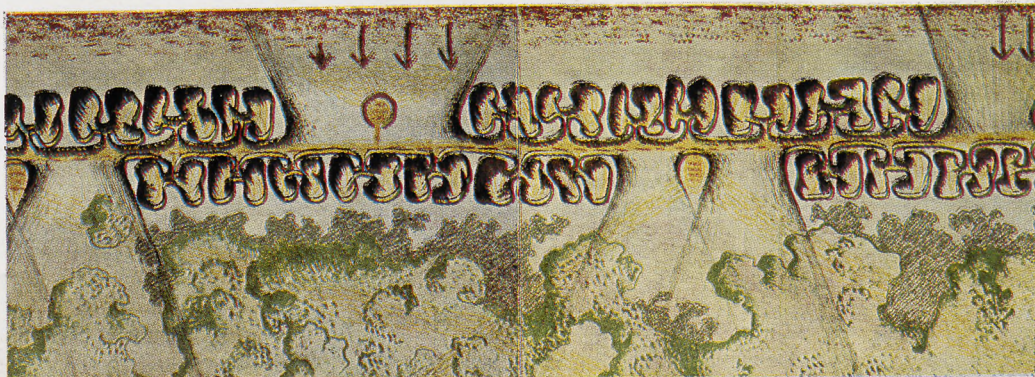
19 – 24

Wnętrza zaaranżowane sprzętami powszechnie dostępnymi w handlu

17

18

21

19

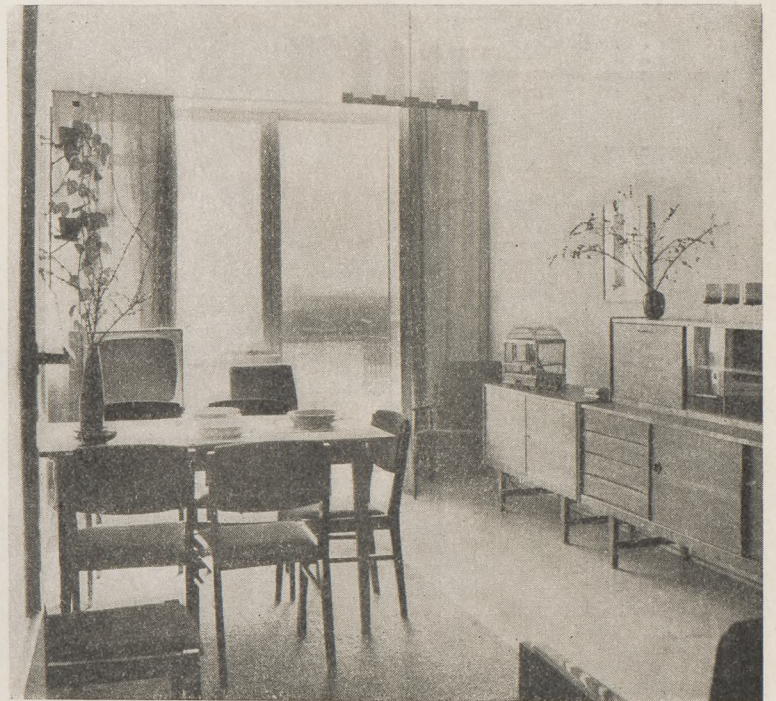

22

20

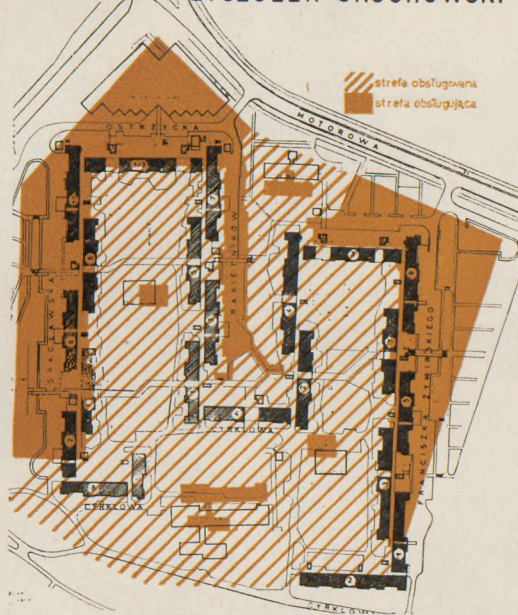
23

24

ściwej współpracy między pracownią urbanistyczną miasta i projektantami fragmentów dzielnicy oraz o umiejętności ogólnego obejmowania wszystkich problemów miasta. Wynika to również bezpośrednio z punktu dotyczącego odstępstw od modelu LSC.

2. Organizacja osiedla:

Osiedle Przyczółek Grochowski jest lepiej rozwiązane, jeśli chodzi o działanie poszczególnych stref obsługiwanych i obsługujących oraz ich współzależność. Organizacja osiedla to przede wszystkim:

- segregacja w poziomach ruchu pieszego i kołowego;
- większa koncentracja liniowa zabudowy, co w rezultacie daje bardziej scalone, a tym samym elastyczniejsze w użytkowaniu tereny rekreacyjne;
- zintegrowanie wielu elementów w pasmie mieszkaniowym – tym samym pierwszy krok w kierunku realizacji wielofunkcyjnej struktury mieszkaniowej: kanał instalacyjny (zbiorczy), powstały z układu segmentów struktury (utworzony z zewnętrznych ścian piwnic), garaże, sklepy, kioski, pralnie, ciągły system komunikacji łączy te wszystkie elementy z mieszkaniem;
- realizacja pełnym przekrojem poprzecznym, zawierającym urządzenia wymienione w punkcie „c”, umożliwiła **UTRZYMANIE W CZASIE W ZASADZIE STAŁEJ RÓWNOWAGI EKSPLOATACYJNEJ**, względnie harmonijnej współzależności stref, co wyraziło się w możliwości zaopatrzenia już pierwszych mieszkańców osiedla w niezbędne produkty oraz zapewniło bezpieczne powiązanie z otoczeniem (dojazdy, garaże);
- struktura mieszkaniowa polega na współdziałaniu systemu komunikacyjnego ze strefą mieszkań; komunikacja piesza odbywa się krytymi ciągami poziomymi na wszystkich kondygnacjach, zasilanymi komunikacją pionową – windy i schody oraz zsypy śmieci. Mieszkania są powiązane z poziomymi ciągami przez zastosowanie kilku stopni optycznie wyizolowujących je od komunikacji;
- powyższe cechy struktury mieszkaniowej na osiedlu Przyczółek Grochowski są wydobyte odpowiednim systemem informacji (na osiedlu im. J. Słowackiego do dziś, niestety, nie zrealizowanym).

Przygotowanie do realizacji projektu Przyczółka Grochowskiego trwało ok. 3 lata. Hipotezy projektantów odnośnie do funkcji, kosztów tempa realizacji potwierdziły się w realizacji i w opinii pierwszych mieszkańców, tym razem po raz drugi. W ten sposób zaistniał w Polsce Ludowej już drugi konkretny fakt LSC.

